

Renshammarskolan

Plan mot kränkande behandling 2024/2025

Innehållsförteckning

1	Grunduppgifter	4
2	Förskolans och skolans uppdrag	5
	2.1 Barnen och elevernas delaktighet.....	5
	2.2 Vårdnadshavarnas delaktighet.....	5
	2.3 Personalens delaktighet.....	5
	2.4 Förankring av planen.....	5
3	Utvärdering	7
	3.1 Utvärdering av fjolårets plan.....	7
	3.1.1 Resultat av utvärderingen av fjolårets plan	7
	3.2 Årets plan	7
4	Kartläggning.....	9
	4.1 Kartläggningsmetoder	9
	4.2 Områden som berörs av kartläggningen.....	9
	4.3 Hur personalen har involverats i kartläggningen	9
	4.4 Hur barn och föräldrar har involverats i kartläggningen	10
	4.5 Resultat.....	10
	4.6 Analys	10
5	Främjande och förebyggande utvecklingsinsatser	11
	5.1 Kommande utvecklingsinsatser.....	11
	5.1.1 Normer och värden.....	11
6	Akuta situationer - rutiner vid anmälan om kränkningar, diskrimineringar och trakasserier	15
	6.1 Barn, elever och vårdnadshavare.....	15
	6.2 Personal anmäler kränkning	15
	6.3 Rutiner för när barn och elever kränker varandra	15
	6.3.1 Utred vad som hänt	15
	6.3.2 Åtgärda och sätt stopp för kränkningarna	16
	6.3.3 Följ upp och utvärdera.....	16
	6.3.4 Dokumentera	16
	6.4 Rutiner när barn eller elev kränks av personal - utredning	16
	6.4.1 Utred vad som hänt	16
	6.4.2 Åtgärda och sätt stopp för kränkningarna	17
	6.4.3 Följ upp och utvärdera.....	17

6.4.4 Viktigt att dokumentera.....	17
7 Begrepp	18
7.1 Diskriminering	18
7.2 Direkt diskriminering	18
7.3 Indirekt diskriminering.....	18
8 Trakasserier och kränkande behandling	19
8.1 Trakasserier	19
8.2 Kränkande behandling.....	19
8.3 Sexuella trakasserier.....	19
9 Repressalier	20
10 Diskrimineringsgrunder	21
10.1 Kön.....	21
10.2 Könsidentitet eller könsuttryck	21
10.3 Etnisk tillhörighet.....	21
10.4 Religion eller annan trosuppfattning	22
10.5 Funktionsnedsättning	22
10.6 Sexuell läggning	23
10.7 Ålder.....	23

1 Grunduppgifter

Verksamhetsformer som omfattas av planen

Fritidshemmet, förskoleklass och skola

Ansvariga för planen

Rektor tillsammans med all personal och skolkurator.

Vår vision

Elever, vårdnadshavare och personal ska känna sig trygga på Renshammarskolan och ingen ska utsättas för kränkande behandling, diskriminering, våld eller hot. Alla elever ska få förutsättningar till att bli självständiga, ansvarsfulla individer som tar ansvar för sig själva och andra i ett globalt samhälle där jämställdhet, medmänsklighet, tillhörighet och alla människors lika värde är en självklarhet.

För att uppnå vår vision

- planerar vi undervisningen utifrån alla elevers behov och hjälper dem vidare mot målen i läroplanen oavsett förutsättningar hos eleverna
- jobbar vi för att eleverna ska känna att de ges visst inflytande över sin utbildning
- diskuterar och reflekterar vi över kunskapsmålen tillsammans med eleverna
- utvärderar vi undervisningen kontinuerligt med eleverna för att få syn på vad som behöver förändras i undervisningen
- har vi en trygghetsgrupp med representanter i form av elever och personal på skolan och på fritids har vi fritidsråd.
- diskuterar vi värdegrundsfrågor, både spontant i det dagliga arbetet och vid planerade tillfällen. På lågstadiet sker detta under SO-lektioner och på mellanstadiet skiftar lektionstillfällen
- på mellanstadiet arbetar en dramapedagog med schemalagda värdegrundslektioner
- tar alla vuxna ansvar för alla elever
- arbetar vi förebyggande mot mobbning, bland annat genom gruppsamtal, värderingsövningar och genom att ingripa direkt vid konflikter där eleverna behöver vuxenstöd. Vi ingriper också vid *alla* former av kränkningar. Du får vara den du är men inte göra vad du vill!
- samarbetar elevhälsoteamet bestående av kurator, skolsköterska och psykolog tillsammans med pedagogerna, specialläraren, specialpedagogen och rektor via EHM.
- vi strävar mot att nå ett bra förebyggande arbete
- är vårdnadshavare välkomna till skolan

2 Förskolans och skolans uppdrag

Varje förskola och skola ska se till att varje verksamhet arbetar målinriktat mot kränkande behandling av barn och elever. Det innebär att varje förskola och skola ska

- Sätta in åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling
- Varje år upprätta en plan mot kränkande behandling
- Involvera barn och elever i det förebyggande arbetet, bland annat med att kartlägga tryggheten på förskolan och skolan för att ta fram planen
- Leva upp till handlingsplikten

2.1 Barnen och elevernas delaktighet

- Vi jobbar med värdegrunden i alla klasser.
- Det finns representanter från varje klass i trygghetsgruppen. Trygghetsgruppen kartlägger återkommande otrygga platser på skolan och ger återkoppling till elever och personal.
- På fritidshemmet finns det ett fritidsråd på varje avdelning där barnens frågor om fritidstiden kan lyftas.
- Eleverna är delaktiga genom att de svarar på en elevenkät från kommunen.
- Utvecklingssamtal en gång/termin.
- Matråd för låg- och mellanstadiet.
- Eleverna är delaktiga i upprättandet av ordningsregler/trivselregler.
- Skolans gemensamma ordningsregler utvärderas varje år i trygghetsgruppen och klassens ordningsregler utvärderas i klassen varje år.
- De ämnesspecifika ordningsregler och säkerhetsregler som gäller introduceras med åk 3 varje år och med övriga grupper kontinuerligt.

2.2 Vårdnadshavarnas delaktighet

Vårdnadshavare ges möjlighet till delaktighet vid olika möten, t.ex. föräldraråd, utvecklingssamtal, spontansamtal och vid delaktighet via kommunens enkät.

Alla vårdnadshavare är välkomna på *Föräldradiolog* via Unikum. Detta för att öka möjligheten för alla vårdnadshavare att göra sin röst hörd.

Vårdnadshavarna får Likabehandlingsplanen utskickad via Unikum varje år efter revidering. Rektor skickar denna.

2.3 Personalens delaktighet

Personalen är delaktiga i revideringen av planen varje år genom att representanter från alla arbetslag sitter med och reviderar planen samt att den tas upp i alla arbetslag.

2.4 Förankring av planen

I början av höstterminen går Likabehandlingsplanen igenom och revideras tillsammans med personalen. Lärarna går övergripande igenom likabehandlingsplanen

med eleverna. Planen finns på skolans hemsida.

Rektor ansvarar för att:

- all personal får möjlighet att delta i planens revidering
- likabehandlingsplanen delas i Unikum till vårdnadshavare

Pedagogerna ansvarar för att:

- verka för att planen följs och delta i revideringsarbetet
- alla elever har kännedom om likabehandlingsplanen

Eleverna ansvarar för att:

- ta ansvar för att leva upp till likabehandlingsplanen

Vårdnadshavare ansvarar för att:

- ha kännedom om likabehandlingsplanens innehåll
- samverka med elev och skola och verka för att planen efterlevs

3 Utvärdering

3.1 Utvärdering av fjolårets plan

Utvärdering och redigering av planen har skett med pedagogerna i skola och fritidshem med stöd av förra årets plan.

Tidigare rutiner har utvärderats och nya har tagits fram där vi ansett det nödvändigt.

3.1.1 Resultat av utvärderingen av fjolårets plan

Vi ser att en del rutiner och vissa delar i fjolårets plan ska ändras.

Trygghetsrådet ersatte elevrådet men både elever och personal önskade få elevråd tillbaka i stället då de saknade forumet som tidigare funnits där de kunde ta upp frågor och synpunkter på skolan i stort.

Eleverna på mellanstadiet var inte lika nöjda med skolan som helhet förra året och där har skolan låga index totalt sett, vilket gav upphov till att diskutera med eleverna varför de inte tycker skolan är bra och ta med eleverna i diskussioner kring vad som kan bli bättre. En tanke är att det var själva skolflytten som drog ner betyget, de hade en tråkig skolgård, de åkte mycket buss och det fanns många element för eleverna på mellanstadiet i och med flytten till Heden som inte var bra ur trygghets- och utbildningssynpunkt.

Fritidshemmet var trångbott förra året vilket resulterade i att det var svårt att leka i lugn och ro. Det ser vi nu som löst utifrån att vi fått nya fina lokaler som är anpassade efter barngrupperna.

Skolan har arbetat kring att all personal ska känna ansvar för barnen och eleverna hela skol-dagen. Det som utvecklades är att personal som ser/hör händelser är de som ska agera och ingripa. Tidigare har det hamnat på klassläraren, men det har ändrats till att alla ingriper och tar ett vuxenansvar.

All personal har också tagit del av rutindokument gällande hot och våld och hantering av utåtagerande elever. Detta är ett dokument som tagits fram via SPSM och som har reviderats något i samråd med personalen och Arbetsmiljöverket.

Förra året gjordes en satsning i dåvarande förskoleklassen genom att det var två lärare samt två till tre tidigarelärare med behörighet i förskoleklass. Det arbete kommer fortsätta men från hösten 2024 kommer det vara en förskolelärare och en tidigarelärare i varje klass. Det ger möjligheter att träna barnen i olika förmågor under tiden i förskoleklassen och att dela barnen i mindre grupper utifrån barnens intressen och behov. Detta tror vi kommer skapa större trygghet hos barnen.

3.2 Årets plan

Planen kommer att utvärderas genom diskussioner och analyser i arbetslagen, på APT, i elevhälsoteamet, på trygghetsråd och via föräldradiolog.

En kommunövergripande trivselenkät genomförs i början av vårterminen. I samband med läsårets slut kommer hela personalen att gå igenom och utvärdera höst- och vårterminens arbete och insatser. Vi räknar antalet tillbudsrapporter och anmälningar om kränkande behandling för att ha som underlag i vidare trygghetsarbete. I

arbetet involveras kurator och trygghetsgruppen.

Rektor, biträdande rektor tillsammans med personalen ansvarar för utvärderingen.

4 Kartläggning

4.1 Kartläggningsmetoder

- Regelbundna samtal med elever, vårdnadshavare, fritidsråd och elevhälso-team
- Utvecklingssamtal
- Trygghetsgruppen diskuterar otrygga platser i alla klasser
- Elevråd för att eleverna demokratiskt ska kunna påverka
- De kränkingsanmälningar som skrivits utvärderas och sammanställs utifrån olika kriterier, exempelvis vart och när incidenterna skett
- Elevernas närvaro förs in enligt kommunens riktlinjer i Skola24, frånvaron följs upp av klassläraren fortlöpande
- Kommunenkät till alla elever
- Hälsosamtal genomförs i förskoleklass och årskurs 4
- EHT finns med som stöd vid kartläggningar och utredningar kring enskilda elever

4.2 Områden som berörs av kartläggningen

Kränkande behandling, kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

4.3 Hur personalen har involverats i kartläggningen

- Regelbundna samtal med elever och vårdnadshavare
- Fritidsråd
- Elevhälso-team
- Utvecklingssamtal
- Pedagogiska samtal mellan kollegor
- Trygghetsgruppen
- Trygghetsråd
- Elevenkät från kommunen
- APT
Arbetslagstid
- Pedagogiska konferenser

4.4 Hur barn och föräldrar har involverats i kartläggningen

Trygghetsgruppen har med hjälp av eleverna kartlagt de områden på skolgården och i lokalerna som känns otrygga bland annat underlag från eleverna.

Alla elever är involverade i arbetet med skolans regler.

En stående punkt på klassrådet, elevrådet och fritidsrådet ska vara hur vi har det i gruppen.

Eleverna besvarar kommunenkäten om trivsel på skolan.

Vid utvecklingssamtal.

4.5 Resultat

Eleverna fick arbeta med dilemman vid olika tillfällen.

Trygghetsgruppen gjorde trygghetsvandring för att belysa otrygga och trygga platser.

4.6 Analys

Det fanns ett påbörjat arbete på F-3 kring *Roller på rasten* som skulle utvecklas men i och med flytten till vår nya skola infördes fem olika zoner på skolgården som är färgkodade. Detta för att säkerställa att hela skolan täcks av rastvärdar samt att rastvärdarna cirkulerar på ett bättre sätt.

Arbetet med kränkingsanmälningar och utredning av detta fortsätter. Det infördes ett nytt datorsystem för detta i december 2023. Sammantaget är det ett bättre system än det som fanns innan men en inlärningsprocess hos personalen på skolan har pågått och pågår fortfarande.

Trygghetsgruppen ser under året att den nya formen behöver ses över. Både elever och lärare uttrycker att de saknar det tidigare elevrådet där fler områden på skolan kunde diskuteras. Det gör att trygghetsrådet kommer bli ersatt av ett elevråd men att trygghetsgruppen fortsätter sitt arbete att förebygga otrygghet hos eleverna.

5 Främjande och förebyggande utvecklingsinsatser

5.1 Kommande utvecklingsinsatser

5.1.1 Normer och värden

SKOLA

Av enkäterna framgår att skolan har ett stort arbete att göra gällande tryggheten och studiero för eleverna. Index för arbetsro på lektionerna är genomgående lågt och eleverna behöver involveras i detta arbete för att både ha inflytande kring hur de vill ha sina lektioner men också för att lyfta begreppet studiero.

Alla som arbetar i skolan behöver gemensamt analysera orsaker till dålig studiero och komma fram till åtgärder inför kommande läsår. De låga indexvärdena *kan* också delvis bero på att elever tror att begreppet studiero innebär att det ska vara helt tyst på lektionerna och då behöver skolan arbeta med begreppsfrågan.

Gällande elevernas upplevda trygghet kan vi se att index sjunker i åk 6 där fler elever uppger att de inte kan vara sig själva och att de inte känner sig trygga i skolan. Detta läsår ser lärarna detta som en helt naturlig del utifrån att det varit mycket oroligt just i åk 6 under hela läsåret. Att eleverna inte känt sig trygga vet vi vuxna och skolan har arbetat med många olika åtgärder och insatser för att öka tryggheten. Att eleverna inte heller fått stöd från elevhälsans personal försvagar också elevernas trygghetskänsla.

Det verkar också som att skolan behöver se över roller på rasten då många elever upplever att lärarna inte har koll på vad som händer på rasterna, trots att skolan har flera vuxna ute varje rast. Skolan kommer därför nu att påbörja ett nytt sätt att arbeta kring rastvuxna. Från och med hösten -24 kommer det finnas västar i olika färger ute till de vuxna där varje färg motsvarar ett zonområde. De vuxna tar en färg på västen och har då ansvar över det område som västen tillhör. Detta gör att alla områden kommer täckas upp på rasterna.

F-3; Många upplever studieron som problematisk fortfarande. Det har dock blivit en liten förbättring sedan tidigare. I en del klasser och årskurser ser vi att det varit oroligt under hösten vilket har påverkat både tryggheten och studieron för eleverna.

Lärarna funderar över hur vi kan och bör göra för att behålla glöden - att komma till att eleverna känner sig nöjd med skolan och skoltiden hela skoldagen.

Skolan behöver bli bättre på att förklara och återkoppla till elever vid händelser för att elever ska förstå att vuxna agerar, men inte alltid kan berätta alla om hur vi agerat. Många elever bär med sig tidigare händelser just för att de inte känns färdigutredda eller färdighanterade för dem, vilket också på sikt kan påverka skolresultat och måluppfyllelse. Skolan har ett jobb att göra gällande återkoppling både till elever och till vårdnadshavare.

Skolan ser också att vi arbetar bättre med att kartlägga otrygga platser och kartlägga elever som skapar otrygghet för kamrater och fler vuxna jobbar bättre med hantering av kränkningar. I bemötande mot elever behöver skolan arbeta mer med relationsbygge, att skapa relationer med elever, enskilt och som grupp.

4–6; Kul att eleverna verkar nöjda med sin skola och att i stort sett alla vet vad de ska göra på lektionerna. Bemötandet och tryggheten såg bra ut för åk 4 och lärarna har också prioriterat dessa områden. De har fokuserat på att skapa bra relationer med alla elever från början och de har en samsyn, vilket vi vet skapar goda förutsättningar för trygga elever. Det som förvånar lite är det låga index som rör studiero i åk 4. Eleverna upplever inte studiero, medan de vuxna upplever båda grupperna som lugna och fungerande grupper.

Lärarna på mellanstadiet funderar kring varför index är lågt då de ofta hör tvärtom i samtal med eleverna och deras vårdnadshavare.

Årskurs 5 har höga index i områdena stöd, trygghet och kränkningar. Lärarna funderar över den dagliga närvaron av vuxna och att eleverna vet att lärarna reagerar och agerar. Det finns flera vuxna i klassen som även om de är assistenter åt specifika elever finns med hela skoldagarna och ser vad som händer under dagarna.

Låga index i åk 5 är områdena elevinflytande, källkritik, information om utbildning. Elevinflytande tänker lärarna kanske ligger lågt på grund av att vi inte haft elevråd under året på samma sätt som tidigare utan slagit ihop det med trygghetsråd.

Utvärdering trygghetsgruppen:

Vi har haft färre forum för eleverna via elevråd och klassråd. Eleven bör få ha ett eget elevråd, klassråd som rör andra frågor inte bara trivsel och trygghet utan även andra frågor såsom rastsaker, mat, andra frågor som eleverna kan ha som inte rör trygghet. Elever bör ha mer demokratiskt inflytande. Klassråd och elevråd måste tillbaka i ursprungliga formen.

Trygghetsgrupp/form: Vi diskuterar form av trygghetsgruppen, forum och hur mötena ser ut. Skolan behöver skapa en röd tråd och ha samma upplägg på alla trygghetsgruppsmöten. Sättet som trygghetsgruppen arbetat på nu behöver förändras och vi behöver se till att det blir mer strukturerat och mer regelbundet.

Fadderverksamhet: En tanke inför läsåret 24/25 är att koppla fadderverksamheten till trygghetsgruppen, så att exempelvis lärare och samverkare från 1 och 4 samverkar med trygghetsgrupp och arbete tillsammans.

FRITIDSCHEMMET

- **Etnicitet, könsroller, konsumtion och kroppsideal** – Fritidshemmet har gått från röd till gul på den punkten, det beror på att de tagit samtalet vidare. De pratar mer med eleverna om att det är okej att vara olika. De lyfter sådana frågor som de snappar upp dem i farten. De aktar sig dock för att påpeka skillnader hos elever utifrån att de då kan lyfta något som inte är ett problem och på så vis skapa ett problem. Fritidshemmets pedagoger upplever att deras förhållningssätt gentemot eleverna kan förbättras. De uttrycker att de behöver tänka på att inte kommentera elevernas kläder eller berömma dem utifrån att de är söta snälla flickor utan för det de gör eller andra positiva egenskaper. De har från förra året tagit bort uppdelade grupper utifrån kön och blandar nu grupperna i mixad konstellation.
- **Olika sätt att utforska natur, teknik och samhälle** – Här ser pedagogerna ett förbättringsområde, de har varit på utflykt väldigt ofta och har då sett att elevgruppen har så bra lekar i form av fantasi och skapande tillsammans.

Det är något de valt att låta eleverna göra istället för att ha planerade aktiviteter. De diskuterar spontant i stunden med eleverna om de hittar eller undrar över något.

- **Barnens rättigheter** – Den här punkten har de inte aktivt jobbat med på fritids, detta har de valt utifrån att skolan jobbar mycket med det. De ser dock att det är en naturlig del av vår vardag på eftermiddagarna.
- **Hållbar utveckling och Rättigheter utifrån allemansrätten** – Pedagogerna bedömer att de arbetar med den här punkten men märker på eleverna att det måste fortsätta utifrån att de inte är rädda om sakerna. De har en idé om att leken försvunnit lite från förskolor utifrån att de fick en egen läroplan. När eleverna kommer till förskoleklass har de svårt att leka med varandra och hantera konflikter. De vuxna måste ha en samsyn över hur material på skolan ska användas och ha en nolltolerans mot att sparka på saker eller förstöra dem.
- **Föreningslivets utbud av aktiviteter** – Vid speciella tillfällen har fritidsbanken och även en handbollsklubb bjudits in till fritidshemmet. På loven har de gått i väg på olika aktiviteter nere på stan, aktivitetsdag på Långnäs och också gjort studiebesök på biblioteket. Pedagogerna upplever att de är begränsade till lov utifrån att de har stora barngrupper och att det är svårt att gå i väg med alla. De upplever också att det är svårt att få föreningar att komma ut till skolan eftersom de har verksamhet på kvällstid.
- **Livsstilens betydelse för hälsan** – Pedagogerna upplever att de diskuterar det här dagligen med elever utifrån att det är viktigt att äta för att orka, de läser av eleverna utifrån hur de mår och erbjuder vila om det behövs. Pedagogerna upplever dock att det kan förbättras då de fortsatt ser ett stort behov av vila hos eleverna - målet är att eleverna ska känna efter själva. Utifrån elevernas enkät bedömer de att vila och återhämtning är bra på fritids.

Alla ovanstående områden är delar som personalen skattat sig gul på, övriga områden har personalen skattat sig grön och upplever att man i de områdena har med gott resultat uppfyllt de delar som ingår.

Prioriterat mål	Aktiviteter	Slutdatum	Ansvarig	Typ av åtgärd
Trygga barn hela skoldagen	Klassråd och elevråd	2025-06-13	Helén Morin, Carola Norring	Främjande & förebyggande åtgärd
	Gemensamma förhållningssätt	2025-06-13	Helén Morin, Carola Norring	
	Trygghetsgrupp	2025-06-13	Helén Morin	
	Fadderverksamhet	2025-06-13	Helén Morin	

6 Akuta situationer - rutiner vid anmälan om kränkningar, diskrimineringar och trakasserier

Enligt Skollagen ska personalen **anmäla** till rektorn om de får veta att barn/elev känt sig kränkt. Rektorn ska i sin tur anmäla uppgifterna vidare till huvudmannen. Skyldigheten gäller inte bara vid upprepade kränkningar, utan även vid enstaka händelser. Ingen värdering av allvaret i händelsen ska göras före anmälan. Uppgifterna som anmäls ska **utredas**. En utredning ska inledas så snart någon som arbetar på förskola/skola får veta att en elev känt sig kränkt. Med utredningen som utgångspunkt ska **åtgärder** vidtas som får eventuella konstaterade kränkningar att varaktigt upphöra.

6.1 Barn, elever och vårdnadshavare

När elever kränkts berättar de för en vuxen på skolan som då skyndsamt anmäler händelsen via Unikum och också kontaktar vårdnadshavare för att meddela om att en kränkingsanmälan gjorts.

Om personal inte får vetskap om kränkning från elev, utan det kommer till deras kännedom via en vårdnadshavare följs samma rutin.

Ärendet utreds och följs upp tills dess att alla inblandade uppger att det känns bra och inga fler händelser inträffat.

6.2 Personal anmäler kränkning

Personalen anmäler händelsen snarast (helst samma dag) i Prorenata. Rektor och huvudman får då meddelande om att anmälan gjorts.

6.3 Rutiner för när barn och elever kränker varandra

6.3.1 Utred vad som hänt

Efter anmälan om kränkande behandling ska rektor (eller den rektor utser) starta en utredning. Syftet är att samla in tillräckligt med information och kunskap om situationen för att kunna bedöma om barnet eller eleven har blivit utsatt och vilka åtgärder som i så fall måste genomföras för att få stopp på kränkningarna.

Utredningens storlek och genomförande anpassas till det enskilda fallet. I de flesta fall ingår att fråga alla inblandade vad som har hänt, det vill säga den som upplever sig kränkt och den som kan ha utfört kränkningen. Det kan också ingå att

- fråga andra barn, elever samt personal och vårdnadshavare
- ta reda på vad som händer på sociala medier och på andra fysiska och virtuella platser där barnen eller eleverna finns
- ta hjälp av särskild kompetens, som kuratorer eller psykologer, till exempel för att göra observationer
- läsa de inblandades mejl, sms, chattkonversationer eller liknande.

Rektor måste skaffa sig en egen uppfattning om vad som har hänt. Det räcker inte att låta utredningen stanna vid att ord står mot ord.

6.3.2 Åtgärda och sätt stopp för kränkningarna

Om ett barn eller en elev har blivit utsatt för kränkande behandling är huvudmannen skyldig att snabbt vidta åtgärder. De ska leda till att kränkningarna upphör helt. Vilka åtgärder som behövs beror på vad utredningen visar.

Tänkbara åtgärder kan vara att

- samtala med barn, elever och eventuellt vårdnadshavare
- hålla ökad uppsikt, särskilt på platser och tidpunkter som har visat sig vara riskfyllda
- tilldela en assistent eller en resursperson för den eller de som kränker
- se över gruppindelningar och schemaläggning
- göra insatser med hjälp av kurator och psykolog
- genomföra disciplinära åtgärder enligt skollagen respektive de arbetsrättsliga reglerna.

6.3.3 Följ upp och utvärdera

Följ upp och utvärdera åtgärderna för att vara säker på att kränkningarna inte fortsätter. Om det visar sig att den kränkande behandlingen inte har upphört – genomförs nya eller kompletterande åtgärder för att stoppa kränkningarna.

6.3.4 Dokumentera

Hela utredningen och åtgärderna dokumenteras. Utredningen är ett viktigt underlag för att kunna följa upp effekterna av åtgärderna. Genom dokumentation kan rektor och huvudmannen uppmärksamma om kränkningarna är del av ett större problem som kräver mer generella insatser.

6.4 Rutiner när barn eller elev kränks av personal - utredning

6.4.1 Utred vad som hänt

Efter anmälan om kränkande behandling ska utredningen genomföras av person utsedd av skolchef.

Syftet är att samla in tillräckligt med information och kunskap om situationen för att kunna bedöma om barnet eller eleven har blivit utsatt och vilka åtgärder som i så fall måste genomföras för att få stopp på kränkningarna.

Utredningens storlek och genomförande anpassas till det enskilda fallet. I de flesta fall ingår att fråga alla inblandade vad som har hänt, det vill säga den som upplever sig kränkt och den som kan ha utfört kränkningen. Det kan också ingå att

- fråga andra barn, elever samt personal och vårdnadshavare
- ta reda på vad som händer på sociala medier och på andra fysiska och virtuella platser där barnen eller eleverna finns
- ta hjälp av särskilt kompetens, som kuratorer eller psykologer, till exempel för att göra observationer

- läsa de inblandades mejl, sms, chattkonversationer eller liknande.

Rektor måste skaffa sig en egen uppfattning om vad som har hänt. Det räcker inte att låta utredningen stanna vid att ord står mot ord.

6.4.2 Åtgärda och sätt stopp för kränkningarna

Om personal har utsatt ett barn eller en elev för kränkande behandling, diskriminering eller trakasserier ska närmsta chef besluta om åtgärder mot denne. Beslut om arbetsrättsliga åtgärder ska alltid konsulteras med HR-avdelningen. I sådana ärenden ska skolchef informeras.

6.4.3 Följ upp och utvärdera

Följ upp och utvärdera åtgärderna för att vara säker på att kränkningarna inte fortsätter. Om det visar sig att den kränkande behandlingen inte har upphört – genomför nya eller kompletterande åtgärder för att stoppa kränkningarna.

6.4.4 Viktigt att dokumentera

Hela utredningen och åtgärderna dokumenteras. Utredningen är ett viktigt underlag för att kunna följa upp effekterna av åtgärderna. Genom dokumentation kan rektor och huvudmannen uppmärksamma om kränkningarna är del av ett större problem som kräver mer omfattande generella insatser.

7 Begrepp

7.1 Diskriminering

Diskriminering är när förskola/skola på osakliga grunder behandlar ett barn/elev sämre än andra barn/elever och behandlingen har samband med diskrimineringsgrunderna kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, eller ålder. Diskriminering kan vara antingen direkt eller indirekt.

7.2 Direkt diskriminering

Med direkt diskriminering menas att ett barn/en elev missgynnas och det har en direkt koppling till någon av diskrimineringsgrunderna. Ett exempel kan vara när en flicka nekas tillträde till en förskola med motiveringen att det redan går så många flickor på den aktuella förskolan.

7.3 Indirekt diskriminering

Indirekt diskriminering sker när en förskola/skola tillämpar en bestämmelse eller ett förfaringsätt som verkar vara neutralt, men som i praktiken missgynnar ett barn/en elev på ett sätt som har samband med diskrimineringsgrunderna.

Om exempelvis alla barn/elever serveras samma mat, kan förskola/skola indirekt diskriminera de elever som på grund av religiösa skäl eller på grund av en allergi behöver annan mat.

8 Trakasserier och kränkande behandling

Gemensamt för trakasserier och kränkande behandling är att det handlar om ett uppträdande som kränker ett barns/elevs värdighet. Några exempel är behandling som kan vara slag, öknamn, utfrysning och kränkande bilder.

8.1 Trakasserier

Trakasserier definieras i diskrimineringslagen som ett uppträdande som kränker ett barns/elevs värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna (jämför kränkande behandling nedan). Det kan bland annat vara att man använder sig av förlöjligande eller nedvärderande generaliseringar av till exempel ”kvinnliga”, ”homosexuella” eller ”bosniska” egenskaper. Det kan också handla om att någon blir kallad ”blatte”, ”mongo”, ”fjolla”, ”hora”, eller liknande. Det gemensamma för trakasserier är att de gör att ett barn/elev känner sig hotad, kränkt eller illa behandlad.

8.2 Kränkande behandling

Kränkande behandling definieras i skollagen som ett uppträdande som kränker ett barns/elevs värdighet, men som inte har samband med någon diskrimineringsgrund.

8.3 Sexuella trakasserier

Trakasserier kan också vara av sexuell natur. De kallas då för sexuella trakasserier.

Vuxna måste vara uppmärksamma på och agera i situationer där barnens/elevernas lek inte präglas av frivillighet, ömsesidig nyfikenhet och intresse.

9 Repressalier

Personalen får inte utsätta ett barn för straff eller annan form av negativ behandling på grund av att vårdnadshavaren har anmält förskolan för diskriminering eller påtalad förekomsten av trakasserier eller kränkande behandling.

10 Diskrimineringsgrunder

10.1 Kön

Med kön avses enligt diskrimineringslagen att någon är kvinna eller man.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering och trakasserier:

- En flicka går före en pojke i kön till en förskola med motiveringen att det redan finns en stor majoritet av pojkar på förskolan. [diskriminering]
- När barnen leker på gården berättar Peter för sin förskollärare Gunilla att han vill ha en likadan röd mössa som Fatima. Han tycker att den är väldigt fin med små glitterhjärtan på. Gunilla säger skrattande ”Då kanske vi ska kalla dig för Petra, så att de andra inte tror att du är Fatima”. Hon berättar för de andra barnen om det och alla skrattar åt Peter. [trakasserier på grund av kön]
- Några elever på skolan sprider rykte om Karin, att hon betar sig som en hora och hånglar med vem som helst (sexuella trakasserier)

10.2 Könsidentitet eller könsuttryck

Med könsöverskridande identitet eller uttryck avses enligt diskrimineringslagen att någon inte identifierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön.

Diskrimineringsombudsmannen har valt att använda sig av begreppen könsidentitet eller könsuttryck eftersom lagens begrepp könsöverskridande identitet eller uttryck signalerar att det som skyddas är en avvikelse från ”det normala”.

Diskrimineringsgrunden ska inte förväxlas med grunden sexuell läggning. Transpersoner kan vara såväl homo-, bi- som heterosexuella.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- Sedan ett år tillbaka markerar Erik, 5 år, tydligt att hon helst vill vara flicka och kallas hon och henne. Föräldrarna har gått med på hennes önskemål att bära klänning. En dag är Erik ledsen när pappa kommer till förskolan för att hämta henne. Hon berättar att hon inte fick följa med på utflykt eftersom hon vägrade att ta på sig ett par byxor. Pappa frågar personalen varför Erik skulle byta till byxor och får svaret: ”Det får vara någon måtta med tramset.” Pappan blir också uppmanad att i fortsättningen klä Erik i ”riktiga kläder” eftersom några barn har börjat reta henne för att hon bär klänning. [diskriminering och trakasserier]
- Alex, som klär sig i kjol och klänning, blir utföst av de andra tjejerna från skolans tjejoalett eftersom de tycker att Alex är för mycket kille för att få gå in där. (trakasserier)

10.3 Etnisk tillhörighet

Med etnisk tillhörighet menas enligt diskrimineringslagen nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande.

Alla människor har en etnisk tillhörighet. En person som är född i Sverige kan vara

rom, same, svensk, kurd eller något annat. En och samma person kan också ha flera etniska tillhörigheter.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- En förskola/skola med många barn med annan etnisk tillhörighet än svensk ger förtur åt etniskt svenska barn när man tar in nya barn för att inte få en alltför segregerad barngrupp. [diskriminering]
- En av förskollärarna uttalar sig negativt om polacker inför barnen. I barngruppen finns det ett polskt barn som tar illa vid sig. [trakasserier]
- Maria är bäst i klassen på svenska. Hon är aktiv på lektionerna och har alla rätt på proven. Läraren vill inte ge Maria A, då svenska inte är hennes modersmål. (diskriminering)

10.4 Religion eller annan trosuppfattning

Diskrimineringslagen definierar inte religion eller annan trosuppfattning. Enligt regeringens proposition (2002/03:65) bör endast sådan trosuppfattning som har sin grund i eller samband med en religiös åskådning som till exempel buddism eller ateism omfattas av diskrimineringsskyddet. Andra etniska, politiska eller filosofiska uppfattningar och värderingar som inte har samband med religion faller utanför.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- Axel går i Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens söndagsskola. Hans dagbarnvårdare säger ”Usch, vilket trams! Ska du bli en sådan där bibelfanatiker?” [trakasserier]
- Salima blir ledsen eftersom några av de andra barnen brukar skratta åt hennes mamma som bär muslimsk huvudduk när hon kommer och hämtar henne. En av barnskötarna tröstar Salima, men vidtar inga andra åtgärder. [trakasserier]
- Läraren nekar Leila att bära huvudduk med motiveringen "Huvudduk är ett tecken på kvinnoförtryck". Det innebär att Leila utestängs från sin utbildning. (diskriminering)

10.5 Funktionsnedsättning

Med funktionsnedsättning menas i diskrimineringslagen varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- Anna som har ADHD får inte börja på samma förskola som sin storebror. Kommunen, som tillämpar syskonförtur, tycker i detta fall att Anna ska börja på en annan förskola. Där finns det andra barn med samma diagnos och personalen har därför kunskap om denna. [diskriminering]
- David har muskeldystrofi som gör att han går klumpigt och ostadigt och har lätt för att falla. Några av barnen brukar reta David och kallar honom ”Snubbelfot”. Personal har hört att han blir retad, men har inte vidtagit några åtgärder. [trakasserier]

- Patrik som har ADHD, blir utkörd från klassrummet för att han inte kan sitta stilla. Han lämnar hela tiden sin plats. En dag klarar lärarvikarien inte av situationen utan skickar hem Patrik med orden "ADHD-barn borde inte få gå på högstadiet!". (diskriminering och trakasserier)

10.6 Sexuell läggning

Med sexuell läggning avses enligt diskrimineringslagen homosexuell, bisexuell eller heterosexuell läggning.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier som har samband med sexuell läggning:

- Det har gått bra på förskolan tills James äldre bror kommer på besök. Några av barnen har hört när deras storasyskon i negativa ordalag kallat James bror för bög. Nu får James inte vara med och leka eftersom han har en "äcklig" storebror. Eftersom en av de vuxna på förskolan hör ordväxlingen utan att reagera känner James att han inte har någon att vända sig till. [trakasserier]
- Johanna är ny på förskolan och ska fylla i sitt familjeträd. Hon får en förtryckt mall där mammans och pappans namn ska fyllas i. Hon vill ha ett nytt papper med mamma och pappa, men får till svar att hon kan stryka över pappa och skriva dit "den andra tantens" namn. [diskriminering]
- James vill inte vända sig till sin lärare eftersom läraren ser att de andra fryser ut honom, men inte gör något. (trakasserier)
- På skolan anordnas en avslutningsbal. Elin och Anna, som är ett par, får inte dansa den första uppvisningsdansen tillsammans. (diskriminering)

10.7 Ålder

Med ålder avses enligt diskrimineringslagen uppnådd levnadslängd. Skyddet mot åldersdiskriminering omfattar alla, unga som gamla. Åldersnormen kan se olika ut i olika sammanhang, men generellt drabbas yngre och äldre av diskriminering på grund av ålder. Skyddet gäller alltså även i förskolan.

Det är dock tillåtet att särbehandla på grund av ålder, till exempel om särbehandlingen är en tillämpning av skollagen.

Exempel på händelse som kan vara trakasserier:

- Malte är den enda sexåringen som går kvar i förskolan och inte har börjat i förskoleklass. Det är hans föräldrar som valt det. De andra barnen retar honom ofta för det. [trakasserier]
- Agnes pappa är mycket äldre än de andra papporna i hennes klass. Hon blir sårad när de andra klasskamraterna skämtar om det. Hon har sagt ifrån att hon blir ledsen, men det fortsätter i alla fall. (trakasserier)